

Singulars i plurals

Els grans editors del segle XX responien a una imatge romàntica del negoci: tenaços, autosuficients, judiciosos... A Catalunya n'hem tingut alguns exemples en la pell de Joan Sales o Jaume Vallcorba, per exemple. I si bé les noves editorials sorgeixen com a fruit d'una conjuminació de diverses voluntats, encara trobem algunes al darrera de les quals hi ha l'ombra d'una persona singular.

Avui dia, el descrèdit de l'individualisme arriba a tots aquells àmbits d'opinió i pensament que intenten canviar les dinàmiques més negatives que mouen el món malgrat que, paradoxalment, els governants polítics i econòmics segueixen apostant per aquesta visió en les seves decisions. Precisament, al món editorial el neoliberalisme i les polítiques d'empresa per damunt de les consideracions artístiques han conduït a aquest esqueixament, que estem tractant en la *Quadern* present, entre monopolis i petits segells. Tanmateix, el món editorial no podia ser impermeable a aquestes noves orientacions que des de la base miren d'agitar la societat: com hem pogut veure en l'article «Una constel·lació editorial», duos, trios i quèrns d'emprenedors aglutinen i coordinen esforços en una gran diversitat de propostes. El col·laboracionisme i l'associacionisme generen grups de treball que combinen les diverses facetes de tots els seus components per tal d'aconseguir els millors resultats.

Però aquella figura del gran editor, de l'home de món amb nas fi i mà de ferro a l'hora de dirigir el seu negoci, aquell que sap gestionar els errors dels seus escriptors i els sap extreure el millor de si mateixos, sembla que ha minvat amb els anys. Aquella figura que representaven els Joan Sales, Jaume Vallcorba, Isidor Cònsol, Josep Maria Castellet o José Manuel Lara, tant pels aspectes positius com pels negatius. És evident, a més, que es tractava d'una figura marcadament patriarcal, que amb els anys s'ha anat matisant amb l'entrada de dones amb olfacte i bona feina com Isabel Martí a La Campana.

I tanmateix, encara hi ha homes i dones que, segurament de forma menys deliberada del que creiem i més empesos per les circumstàncies, es troben al capdavant de projectes editorials d'una forma marcadament singular, encara que els seus projectes

representin una pluralitat de propostes i visions. A continuació presentarem tres d'aquestes figures.

Joan de la Vega. El fondista

Va passar molt despercebut, però el 2008 es va publicar un llibre originalíssim i trencador, *Última oda a Barcelona*, escrit a quatre mans pels poetes Lluís Calvo i Jordi Valls, dos experimentadors de la poesia duta al límit que es passejaven per allò que s'ha anomenat la «gran Barcelona» —és a dir, l'àrea metropolitana de l'Hospitalet, Santa Coloma de Gramenet, Badalona i Sant Adrià del Besòs— i en retrataven els descosits del somni post-olímpic. Amb duresa, ironia i pragmatisme. Aquest producte de paladar aspre i digestió lenta era publicat per La Garúa llibres, una petita editorial amb seu a Santa Coloma de Gramenet, epicentre d'un curiós cas de congregació artística. De les seves entranyes de poble mal crescut durant el franquisme amb les sabudes onades migratòries dels anys cinquanta i seixanta, n'ha sorgit una plèiade d'escriptors de diverses generacions i llengües —l'esmentat Jordi Valls, Rodolfo del Hoyo, Pedro Luis Cano, José García Obrero...— que engrandeixen aquest concepte que ells mateixos defensen amb orgull, la poesia del Barcelonès Nord. Propers però a la vegada allunyats del cap i casal, tots ells han forjat una veu pròpia que s'embeu de les peculiaritats del territori que els envolta. I en comptes de deixar-se magnetitzar per la força atractiva de la capital, se senten orgullosos i responsables de les seves particularitats territorials i socials, tant com sigui possible per bastir una mirada embastardida i crítica.

D'entre tots ells, Joan de la Vega és potser una de les personalitats més peculiars. En aquesta cursa del món editorial, seria un corredor de fons que, malgrat els quilòmetres, encara té bufera. Quan el coneixes sembla que dessuï poesia pels seus porus: és l'editor rere **La Garúa**; ha escrit deu llibres en castellà i dos en català, si no em descompto; ha guanyat el X Premi César Simón de la Universitat de València; col·labora en tota mena de publicacions i recitals on el conviden... El fet és que La Garúa ha anat creixent de mica en mica des del 2004, i ja compta amb un ampli catàleg de poesia en castellà amb noms com Carlos Vitale, José García Obrero, José Antonio Arcediano o Anise Koltz. I pel que fa als autors catalans, és responsable de publicar traduccions al castellà de Màrius Sampere, Vinyet Panyella, Jordi Carrió o Joan-Elies Adell. I, és clar, el 2004 publicava *Última oda a Barcelona* en una primera empenta d'edició en català que, que jo sàpiga, només va tenir una altra empresa (*Temps de ciutat i arbres*, de Josep Ramon Aragó).

L'aventura de Calvo i Valls, però, no quedaria com un exercici testimonial. Amb el temps, De la Vega barrinaria la possibilitat d'encetar un altre canal d'edició dedicat exclusivament a la poesia en català, i així naixia el 2014 la col·lecció Tanit. Aquest és el nom que rebia una deessa púnica de la fertilitat, protectora de Cartago. Quan observem algun dels volums fins ara publicats (quatre en total), ens adonem que el projecte ha estat plantejat a partir d'un concepte acurat i original. D'una banda, per al disseny compta amb la col·laboració de José Luís Vallribera, dissenyador forjat en el món de la roba esportiva que aporta una refrescant sèrie de composicions que trenquen amb l'habitual minimalisme associat a les cobertes de llibres de poesia. Dins, ens trobem amb un paper gruixut, que no només allotja text: cada un dels tres primers llibres de la

col·lecció s'acompanya d'un apartat gràfic (pintura o fotografia) que tracta de dimensionar l'eco del text. Així, el número 2 de la col·lecció compta amb una sèrie d'imatges del prestigiós fotògraf Carles Mercader; nocturnes, al·lucinades, embrutides per vides al marge de l'establishment, ens aporten nous camins als carrers petjats pels poetes David Caño i Ricard Mirabete a *De Penitents a Desemparats*, on tracen una mena d'història poètica inspirada en les novel·les policíaqües, i que transita per les entranyes de Barcelona, ciutat que apareix sovint en les seves obres en solitari.

Jesús Aumatell. El maratonjà

Molts anys abans que es parlés de crisi, de fragmentació del sector i de segells independents, el manlleuenc Jesús Aumatell iniciava una aventura anomenada **L'Emboscall**. Ja des del seu primer moment, ell mateix es va encarregar de definir el projecte a través d'una sèrie de documents a la pàgina web i al blog: «És una forma de pensament-acció, una manera de ser i estar en el món, una forma de vida. L'objectiu és treballar contra la marginació i l'alienació cultural a través de la promoció i la difusió de la pràctica de l'escriptura. No pretenem ser una editorial com les altres: no valorem les obres en funció de la seva comerciabilitat, no pretenem fer grans tiratges, no volem competir, ni obtenir cap altre benefici que no sigui el de la mateixa continuïtat. Des de 1998 ens autofinancem: no ens plantegem la nostra tasca en termes econòmics, però és obvi que la continuïtat depèn de la capacitat que tinguem d'aconseguir els recursos necessaris per a la supervivència.»

Eren els segons abans de l'esclat de les noves tecnologies, però Aumatell ja aprofitava alguns dels avenços. Per exemple, les impressores d'injecció de tinta i làser i la informàtica casolana li facilitaven l'edició de tiratges petits; uns tiratges acabats amb artesania, ja que el cosit i l'enquadernat els feia ell mateix, llibre per llibre. L'aventura es va anar allargant amb els anys, primer duent els exemplars de presentació en presentació, de mercat en mercat, i després a la botiga que va obrir a la ciutat de Vic. El catàleg es va anar engruixint, i no només amb autors novells o marginats per les editorials, sinó amb debutants de futur, escriptors en plena consolidació i consagrats a la recerca de més difusió. Si fem una ullada a la col·lecció de poesia *Prima Matèria*, hi trobem noms com Xavier Farré, Ricard Mirabete, Pep Rosanes-Creus, Esteve Plantada, Antoni Clapés, Lluís Calvo o Carles Hac Mor.

Tanmateix, els costos personals i econòmics d'aquesta aventura són enormes, i cap al final del 2006 —després de canviar els sistemes d'edició i distribució per fer-los més senzills i còmodes— la producció d'Aumatell com a editor disminueix fins que pràcticament s'atura. Però com que es tracta d'un corredor de maratón, el 2013 ja parlava d'un retorn. Al començament, només de forma virtual, aprofitant el *boom* dels llibres electrònics per reeditar alguns dels llibres de l'anterior etapa en arxiu PDF. Però aviat Aumatell tornaria a veure factible l'edició en paper, amb uns costos encara més assequibles que deu anys enrere. Així, aquest 2015 ha esdevingut l'any de la consolidació del retorn d'Aumatell i Emboscall. Com a testimoni, ens deixa la reedició de l'obra poètica completa de l'osonenc Pep Rosanes-Creus, poeta retirat abans d'hora a causa d'una malaltia, que amb *Cants inespirituals* passa comptes amb una obra avui dia fora de catàleg i dispersa de forma injusta.

Maria Bohigas. La rellevista

Seria estrany que un bon filòleg (ja no dic un bon lector) no conegués El club dels Novel·listes, gran col·lecció de narrativa fundada pel sabadellenc Joan Oliver dins l'editorial Aymà el 1955. En ple franquisme, el segell decidia donar empenta a la narrativa en català d'aquell moment, oferint aixopluc a grans de les nostres lletres com Mercè Rodoreda, Llorenç Villalonga, Joan Coromines o Sebastià Joan Arbó. La direcció d'Oliver, però, acabà el 1959 donant el testimoni a Joan Sales, autor d'*Incerta glòria* i mític editor de qui gairebé tothom coneix la importància de la seva vinculació a l'obra de Rodoreda.

Amb Sales, l'empenta va ser forta: El Club dels Novel·listes deixa l'editorial Aymà, es converteix en el segell **Club Editor** i incorpora Xavier Benguerel a la direcció. Sales té molt clara l'aposta: en un moment de tímida obertura del règim, els anys seixanta, aprofita l'embranchida dels anys anteriors per bastir un catàleg certament irregular, però extens, que té com a concepte fer arribar la narrativa en català a tots els públics, amb l'aposta per una llengua directa, gens artificiosa i allunyada dels ornaments innecessaris, que cregui en ella mateixa com a llengua de cultura en uns moments de descrèdit i persecució. I l'aposta s'allarga en el temps, fins i tot més enllà de la mort de Sales, amb el relleu de la seva esposa Núria Folch. Però la pervivència del segell és al capdavant impossible, i el Grup Planeta compra el seu fons editorial que reedita molt de tant en tant.

Fins que l'any 2005 una altra dona, Maria Bohigas, néta de Joan Sales, decideix agafar el relleu i apostar pel reflatament del segell recomprant-lo al gegant editorial. Tenint en compte el moment en què es troba el mercat, i malgrat el prestigi que atresora el nom de Club Editor, sembla una aposta de risc. Ben aviat, però, el segell que dirigeix Bohigas demostra que coneix el terreny i està decidit a deixar la seva pròpia empremta per tal de trobar el seu públic. En primer lloc, Bohigas, conscient de la imatge creada durant anys, recupera les cobertes clàssiques de colors diversos i caixes geomètriques. En segon lloc, decideix relançar les obres més emblemàtiques del catàleg, i contra tot pronòstic aconseguix que el públic contemporani s'hi interessi: aquest darrer Sant Jordi, per exemple, *Un film (3000 metres)* de Víctor Català (Caterina Albert), una obra incompresa en la seva època, ha esdevingut un petit *best-seller*. Finalment, decideix buscar veus més contemporànies que casin amb les clàssiques. La Premi Nobel Alice Munro és una de les seves apostes més destacades.

«Formem part d'aquesta brotada d'una altra mena d'editorials amb un model d'empresa al servei de la literatura. [...] Intento ser fidel a la literatura. La literatura ja no forma part de la indústria de l'edició», declara Bohigas a l'escriptor i periodista Rafael Vallbona¹. Potser el millor resum de tot el que hem mirat de dir des d'aquest *Quadern*.

David Madueño Sentís

1. Rafael Vallbona, «**Club Editor, seixanta anys de literatura 'indie' catalana**», El Mundo, 30 d'abril de 2015. ↵

Si t'ha agradat aquest article i vols rebre informació dels pròxims que publiquem, envia'ns el teu nom i el teu correu electrònic.

He llegit i acceptat les condicions establertes en l'[avís legal i política de privacitat](#).

David Madueño Sentís

Sabadell, 1976. Llicenciat en Filologia catalana per la UAB. Exerceix la docència, la correcció de textos i la crítica literària en revistes com *Quadern*, *Caràcters* i *Poetari*. Ha guanyat els premis Estrem i Fa de Falset (2008), Foment Literari (2008), La Mar de Lletres (2011) i Vila de Martorell al [...]

[Llegir més](#)

